

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์ดำรงเผ่าพันธุ์อยู่ได้ในโลกใบนี้ก็แต่โดยอาศัยและใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่รอบ ๆ ตัวเสมอมาตั้งแต่ในอดีตกาลจนถึงปัจจุบัน และประชากรมนุษย์ก็มีจำนวนเพิ่มขึ้น ซึ่งข้อเท็จจริงที่ปฏิเสธไม่ได้ประการหนึ่งก็คือ มนุษย์ทุกคนต้องบริโภคทรัพยากรทั้งการกินและการใช้ ถือได้ว่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อมนุษย์ โดยเริ่มแรกในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาตินั้นก็เพียงเพื่อที่จะทำให้มนุษย์เองดำรงชีวิตประจำวันอยู่ได้ ซึ่งมนุษย์เริ่มต้นในการพัฒนาสังคมมนุษย์โดยการศึกษาในศาสตร์แขนงต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อความเข้าใจในสิ่งที่เป็นอยู่เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีพเท่านั้น ปัญหามลพิษที่เกิดขึ้นในระยะเริ่มแรกก็เป็นเพียงภาวะของเสีย (Waste) ที่ถูกปล่อยทิ้งจากกระบวนการผลิตซึ่งก็มีไม่มากนักและมักอยู่ในรูปของสารอินทรีย์สามารถย่อยสลายได้เองตามธรรมชาติ² แต่เมื่อมนุษย์เริ่มเข้าใจธรรมชาติมากขึ้นซึ่งก็เกิดจากการศึกษาวิชาการทางด้านศาสตร์แขนงต่าง ๆ ทำให้สามารถนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้เพื่อสร้างสถานะ อำนาจ และการยอมรับด้านการสะสมความมั่งคั่ง และแสวงหาความร่ำรวยจากทรัพยากรธรรมชาติ³ มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติมีมากขึ้น ซึ่งการพัฒนาทางด้านภาคอุตสาหกรรมของเสียที่ถูกปล่อยออกมาก็เป็นจำพวกโลหะหนัก ส่วนการพัฒนาทางด้านเกษตรกรรมมีการใช้วัตถุพิษซึ่งเป็นสารเคมีนานาชนิดเข้าสู่กระบวนการผลิตมลสาร (Pollutant) หรือกากของเสียอันตราย (Hazardous waste) ถูกปล่อยออกมาเป็นจำนวนมากจากโรงงานหลาย ๆ แห่งที่ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในบริเวณเดียวกันจนก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบสิ่งแวดล้อม

¹ ชัชชม อรรถภิญโญ, "การบังคับใช้กฎหมาย : ประเด็นที่ยังต้องปรับปรุงในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมของไทย," ดูลพาท 43, 1 (มกราคม - มีนาคม 2539) : 75.

² โกเมท ทองภิญโญชัย, "ข้อสังเกตเชิงกฎหมายเกี่ยวกับ"รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม" (Environmental Impact Assessment : EIA)," วารสารกฎหมายสิ่งแวดล้อม 1. 1 (มกราคม 2538) : 34.

³ สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, รัฐธรรมนูญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), หน้า 1.

ความปลอดภัยของชีวิต ร่างกาย อนามัย และทรัพย์สินของประชาชนผู้ที่อยู่อาศัยในบริเวณนั้น จากการที่สิ่งปฏิญและสิ่งที่มีพิษถูกปล่อยออกมาดังกล่าว ย่อมก่อให้เกิดภัยอันตรายและทำความเดือดร้อนรำคาญให้กับมนุษย์ ซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นเพราะธรรมชาติไม่สามารถที่จะปรับตัวเพื่อรักษาสมดุลของธรรมชาติได้ เนื่องจากการกระทำของมนุษย์ที่พยายามจะเอาชนะธรรมชาติโดยการคิดค้นวิทยาการแปลก ๆ ใหม่ ๆ มาใช้ เพื่อสนองความสุขและความสะดวกสบายของมนุษย์เอง โดยในบางครั้งอาจเกิดจากการรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรืออาจเกิดจากความตั้งใจก็ตาม แต่ในขณะเดียวกันผลที่ได้รับนอกเหนือไปจากความสะดวกสบาย ก็คือ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้ถูกทำลายมากขึ้นทุกวัน⁴ เห็นได้ว่าเป็นการพัฒนาที่มองแต่ในด้านของความเจริญ ความมั่งคั่งร่ำรวยเพียงด้านเดียว แต่ไม่ได้สนใจในเรื่องของการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและการคุ้มครองสิทธิในสิ่งแวดล้อมของประชาชนแต่อย่างใด อีกทั้งยังส่งผลทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษและได้ขยายตัวกลายเป็นปัญหาใหญ่ที่มีผลกระทบต่อประชาชนในประเทศ

จากสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวทางภาครัฐได้มีมาตรการต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ซึ่งมาตรการที่เห็นได้ชัดมาตรการหนึ่งก็คือ มาตรการทางด้านกฎหมายอันมีวิธีการ 2 ลักษณะที่นำมาใช้ คือ มาตรการป้องกัน (Preventive Implementation) และมาตรการในการบังคับให้ปฏิบัติตาม (Enforcement Implementation)⁵ ซึ่งมาตรการบังคับให้ปฏิบัติตามกฎหมายเป็นมาตรการที่ภาครัฐนำหลักกฎหมายมาเป็นพื้นฐานและเป็นแนวทางในการป้องกันและป้องปรามผู้ก่อให้เกิดมลพิษ ซึ่งหากเอกชนหรือประชาชนผู้ใดก่อให้เกิดมลพิษขึ้นและทำให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนคนอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด ก็จะถูกบังคับภายใต้หลักกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญา กรณีในส่วนของคดีอาญานั้นเห็นได้ว่าคดีสิ่งแวดล้อมทางอาญาเป็นคดีที่ถือว่ารัฐเข้ามาเป็นผู้เสียหายโดยตรง⁶ มาตรการต่าง ๆ ของกฎหมายสิ่งแวดล้อมทางอาญาจึงเป็นมาตรการที่มุ่งที่จะป้องปรามผู้ก่อให้เกิดมลพิษ ซึ่งโทษของคดีสิ่งแวดล้อมทางอาญานั้นจะมีโทษ

⁴ มัทยา จารุพันธ์, "กฎหมายกับการอนุรักษ์สภาวะแวดล้อม," วารสารกฎหมาย 3, 1 (มกราคม - เมษายน 2520) : 18.

⁵ บัญจพร โทศลกิตติวงศ์, "ความรับผิดชอบแห่งของผู้ก่อมลพิษในคดีสิ่งแวดล้อม," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 1.

⁶ ดู ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28 (อัยการถือว่าเป็นนายความของแผ่นดิน เป็นตัวแทนของรัฐมีหน้าที่ต่อสู้คดีความที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงและสิทธิประโยชน์ของแผ่นดิน).

สูงถึงขั้นจำคุกผู้ที่กระทำความผิดต่อกฎหมายสิ่งแวดล้อมทางอาญา ดังนั้น มาตรการกฎหมายทางอาญาจึงต้องใช้อย่างระมัดระวังเพื่อที่จะไม่เป็นการกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ โดยวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะกล่าวถึงเฉพาะในส่วนของคดีสิ่งแวดล้อมทางแพ่ง ซึ่งรัฐสามารถที่จะเข้ามาคุ้มครองประชาชนได้อย่างเต็มที่เนื่องจากการมุ่งที่จะคุ้มครองประชาชนผู้ที่ได้รับความเสียหายให้ได้รับชดใช้ค่าเสียหายหรือเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น มิได้มุ่งที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดกฎหมายสิ่งแวดล้อมถึงขั้นมีโทษจำคุกเหมือนในคดีสิ่งแวดล้อมทางอาญาแต่อย่างใด ประกอบกับคดีสิ่งแวดล้อมทางแพ่งนี้ผู้ที่ก่อให้เกิดมลพิษมักจะเป็นผู้ที่มีฐานะทางสังคม ทางเศรษฐกิจดี เป็นเจ้าของโรงงานใหญ่ ๆ มูลค่าหลายร้อยล้านบาท บางครั้งก็เป็นนักการเมืองบ้าง ซึ่งแตกต่างจากผู้ได้รับความเสียหายที่อาจเป็นชาวบ้านที่มีฐานะยากจน มีอำนาจต่อรองแตกต่างกัน⁷ จึงทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำได้เปรียบเสียเปรียบกันในสังคม รัฐจึงควรมีมาตรการทางกฎหมายที่ดีมีประสิทธิภาพที่เพียงพอในการคุ้มครองประชาชนผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำให้เกิดมลพิษนั้น ๆ

ศาล เป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการ (Judicial Power)* มีหน้าที่ในการวินิจฉัยประเด็นแห่งคดีและตัดสินว่าการกระทำนั้น ๆ เป็นการกระทำความผิดต่อกฎหมายสิ่งแวดล้อมทางแพ่งนี้หรือไม่ หากเป็นการกระทำความผิดอันทำให้เกิดความเสียหายขึ้น ก็จะต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายหรือเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างไร เพียงใด และการที่ศาลจะทำการวินิจฉัยประเด็นแห่งคดีและทำการตัดสินข้อพิพาทในแต่ละคดีได้นั้น สิ่งสำคัญที่ศาลจะต้องคำนึงถึง คือ คำฟ้องของโจทก์และคำให้การของจำเลย ซึ่งศาลจะต้องดูคำฟ้องของโจทก์ที่บรรยายข้อเท็จจริงต่าง ๆ ว่าจำเลยได้กระทำการอันเป็นการโต้แย้งสิทธิของโจทก์หรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์อย่างไร คำฟ้องที่บรรยายข้อเท็จจริงของโจทก์ต่าง ๆ นี้ ทำให้เกิดประเด็นแห่งคดี ทั้งนี้รวมถึงคำให้การของจำเลยที่กล่าวอ้างข้อเท็จจริงขึ้นเพื่อโต้แย้งคำกล่าวหาตามฟ้องของโจทก์ ศาลมีหน้าที่ที่จะต้องวินิจฉัยเพื่อตัดสินข้อพิพาทตามประเด็นแห่งคดี ซึ่งการวินิจฉัยตามประเด็นแห่งคดีอันเกิดจากคำฟ้องของโจทก์หรือคำให้การของจำเลย บางกรณีศาลอาจวินิจฉัยไปได้เลยหากเป็นปัญหาในส่วนของข้อกฎหมาย เรียกว่า ปัญหาข้อกฎหมาย (Question of Law) ซึ่งปัญหา

⁷ สัมภาษณ์ ธีระศักดิ์ ชื่นทนต์, นายกสสมาคมนักกฎหมายพิทักษ์สิ่งแวดล้อม, 4 พฤศจิกายน 2548.

* อำนาจตุลาการ (Judicial Power) เป็นหนึ่งในสามของอำนาจอธิปไตยอันเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นพระประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา (อำนาจนิติบัญญัติ) คณะรัฐมนตรี (อำนาจบริหาร) และศาล (อำนาจตุลาการ) ตามมาตรา 3 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540.

ข้อกฎหมายนี้ในส่วนของพยานหลักฐานจะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องด้วย เพราะเมื่อศาลได้ข้อเท็จจริงอย่างไรมาแล้ว ศาลจะนำข้อเท็จจริงนั้นมาปรับกับตัวบทกฎหมายว่ามีข้อเท็จจริงอย่างไรแล้วจะใช้ข้อเท็จจริงที่ได้นั้นมาวินิจฉัยตามความหมายแห่งตัวบทกฎหมายนั้น อย่างไร เป็นการวินิจฉัยข้อกฎหมาย หรือที่เรียกกันว่า ประเด็นหรือบท⁸ เช่น การที่โรงงานของจำเลยปล่อยก๊าซพิษทางท่อระบายอากาศ ก๊าซพิษนั้นได้ปลิวกระจายทำให้ประชาชนเป็นจำนวนมากที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้กับโรงงานนั้นได้รับสารพิษสะสมในร่างกายจนถึงแก่ความตายและเกิดความเจ็บป่วยทุกข์ทรมาน อันเป็นข้อเท็จจริงที่ได้ความในการพิจารณา ส่วนการที่โรงงานของจำเลยปล่อยก๊าซพิษแล้วทำให้ประชาชนเป็นจำนวนมากที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้กับโรงงานนั้น ถึงแก่ความตายและเกิดความเจ็บป่วยทุกข์ทรมาน อันเกิดจากการที่จำเลยกระทำโดยจงใจหรือประมาทหรือไม่นั้น จำเลยจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายหรือเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นหรือไม่นั้น เป็นปัญหาข้อกฎหมาย ศาลย่อมจะนำเอาข้อเท็จจริงซึ่งเป็นการกระทำของจำเลยนั้นปรับกับตัวบทกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งหรือกฎหมายสิ่งแวดล้อมทางแพ่ง ดังนี้ถือว่าการวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมาย

ในกรณีที่ศาลไม่อาจใช้ความรู้ทางด้านกฎหมายเข้าช่วยในการวินิจฉัยคดีเพราะเป็นเรื่องที่ศาลไม่ทราบว่าจะเชื่อคู่ความฝ่ายใด ซึ่งก็เป็นเรื่องที่คุณความจะต้องนำพยานหลักฐานเข้ามาพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามที่ตนกล่าวอ้าง เพื่อพิสูจน์ให้ศาลเชื่อตามข้อกล่าวอ้างของตน ซึ่งเรียกว่า ปัญหาข้อเท็จจริง (Question of Fact) ศาลจะต้องดูถึงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นว่าเป็นอย่างไรมีเหตุการณ์หรือการกระทำอย่างไรเกิดขึ้นและการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำความผิดที่ก่อให้เกิดมลพิษหรือไม่ ทำให้เกิดความเสียหายต่อใจทกหรือไม่ มากน้อยเพียงใด ซึ่งสิ่งที่จะช่วยให้ศาลทราบถึงข้อเท็จจริงต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องนั้นก็คือ พยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องในคดีนั่นเอง

พยานหลักฐาน (Evidence) เป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่มีการกล่าวอ้าง ซึ่งใจทกหรือจำเลยต่างก็จะกล่าวอ้างข้อเท็จจริงต่าง ๆ มาในคำฟ้องและคำให้การเพื่อสนับสนุนข้อกล่าวหาและข้อกล่าวแก้ของตน เพื่อให้ศาลเชื่อโดยการนำพยานหลักฐานมาแสดงยืนยันข้อเท็จจริงที่กล่าวอ้างนั้น ๆ อันส่งผลให้คุณความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งชนะหรือแพ้คดี และโดยเฉพาะในคดีสิ่งแวดล้อมนั้นถือได้ว่าเป็นคดีที่มีความละเอียดซับซ้อนเป็นคดีที่ต้องใช้วิทยาการทางเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการพิสูจน์พยานหลักฐาน การพิสูจน์พยาน

⁸ เริงธรรม ลัดพลี, คำอธิบายกฎหมายพยานหลักฐาน. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ นิติธรรม, 2535), หน้า 10.

หลักฐานบางคดีอาจต้องมีการปฏิบัติภายในห้องทดลองซึ่งต้องใช้เวลาและค่าใช้จ่ายสูง ผู้เสียหายไม่อาจจะแสวงหาพยานหลักฐานมาเพื่อสนับสนุนข้ออ้างของตนได้ง่าย การพิสูจน์พยานหลักฐานในคดีสิ่งแวดล้อมทางแพ่งนี้ก็เป็นเรื่องยากโดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับการรั่วไหลของมลพิษหรือการแพร่กระจายมลพิษจนก่อให้เกิดความเสียหายนั้น ต้องใช้เวลานานพอสมควรและแหล่งที่ก่อให้เกิดมลพิษรั่วไหลหรือแพร่กระจายก็มักเป็นโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งเป็นสถานที่ที่ไม่เปิดเผยให้บุคคลทั่วไปมองเห็น⁹ จากเหตุผลดังกล่าวมานี้จึงเป็นการยากสำหรับผู้ที่ได้รับความเสียหายที่จะได้มาซึ่งพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อนำมาพิสูจน์สนับสนุนข้อกล่าวอ้างของตน และเมื่อไม่นำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่ตนกล่าวอ้าง หรือพยานหลักฐานที่นำมาพิสูจน์นั้นเมื่อซึ่งนำหน้าของพยานหลักฐานแล้ว ไม่ว่าจะเป็นพยานบุคคล พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานผู้เชี่ยวชาญ ล้วนแต่นำหน้าพยานน้อยไม่เพียงพอที่จะทำให้ศาลเชื่อได้ว่าจำเลยเป็นผู้ที่ก่อให้เกิดมลพิษและโจทก์ได้รับความเสียหายจากการก่อมลพิษของจำเลยนั้น และโดยเฉพาะในส่วนของพยานผู้เชี่ยวชาญนั้นถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะในคดีสิ่งแวดล้อมทางแพ่งนี้ พยานผู้เชี่ยวชาญจะเป็นผู้ที่มีบทบาทมากในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ศาลต้องอาศัยความรู้ ความชำนาญของพยานผู้เชี่ยวชาญในอันที่จะรับฟังเพื่อจะได้นำมาประกอบการวินิจฉัยข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เพื่อให้ได้มาซึ่งความจริงและความยุติธรรมแห่งคดี ดังนั้นจึงส่งผลให้คดีสิ่งแวดล้อมทางแพ่งหลาย ๆ คดีผู้เสียหายต้องเป็นผู้แพ้คดีไปโดยไม่ได้รับความเป็นธรรมตามความเป็นจริง และยังส่งผลทำให้ไม่อาจฟ้องปรามผู้ก่อให้เกิดมลพิษและที่สำคัญคือไม่อาจพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ด้วย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดทำขึ้น เพราะเมื่อการแพ้ชนะในคดีสิ่งแวดล้อมทางแพ่งนั้นขึ้นอยู่กับกรที่จะนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ข้อเท็จจริงหรือเพื่อสนับสนุนข้ออ้างหรือข้อเถียงของคู่กรณี ดังนั้น หากกระบวนการพยานหลักฐานทางแพ่งในปัจจุบันยังเป็นอยู่อย่างนี้ทำให้เห็นได้ว่าไม่เหมาะสม ไม่สอดคล้อง ไม่เอื้อประโยชน์และเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมทางแพ่งในศาลยุติธรรมของไทย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการกำหนดภาระการพิสูจน์ การแสวงหาพยานหลักฐานที่กระทำได้ยาก บทบาทของศาลในการค้นหาความจริง การใช้พยานผู้เชี่ยวชาญที่ไม่สอดคล้องกับลักษณะของคดีสิ่งแวดล้อมทางแพ่ง รวมถึงวิธีการสืบพยานในปัจจุบันของประเทศไทย ซึ่งก็จะส่งผลทำให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายไม่ได้รับความ

⁹ สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, พงศ์เดช วานิชกิตติกุล และคณะ, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการการศึกษาวิเคราะห์คดีสิ่งแวดล้อมในศาลยุติธรรม. (กรุงเทพมหานคร : มกราคม 2547), หน้า 41.

เป็นธรรมตามความเป็นจริง และไม่อาจที่จะพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ จึงถือได้ว่าเป็นปัญหาสำคัญอย่างยิ่งที่ควรต้องมีการจัดการปรับปรุงแก้ไขหลักการทางกฎหมาย และมาตรการควบคุมป้องกัน และป้องปรามผู้ก่อให้เกิดมลพิษแก่สิ่งแวดล้อมเพื่อที่จะทำให้เกิดการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงกระบวนการพยานหลักฐานคดีสิ่งแวดล้อมทางแพ่งในศาลยุติธรรมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535

1.2.2 เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมในศาลยุติธรรมเกี่ยวกับกระบวนการพยานหลักฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535

1.2.3 เพื่อศึกษาเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและกระบวนการพยานหลักฐานคดีสิ่งแวดล้อมทางแพ่งในศาลยุติธรรมให้เกิดความเหมาะสม สอดคล้องและเอื้อประโยชน์ในการดำเนินคดีอันเป็นแนวทางที่จะคุ้มครองผู้ที่ได้รับความเสียหายทางแพ่งในคดีสิ่งแวดล้อมและเพื่อพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องพยานหลักฐานคดีสิ่งแวดล้อมในศาลยุติธรรมนี้ มีขอบเขตของเนื้อหาครอบคลุมเฉพาะในส่วนของการวิเคราะห์กระบวนการพยานหลักฐานคดีสิ่งแวดล้อมทางแพ่ง ซึ่งในปัจจุบันยังมีข้อขัดข้อง ไม่สอดคล้อง ไม่เอื้อประโยชน์และเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมทางแพ่งในศาลยุติธรรม โดยจะไม่กล่าวถึงกระบวนการพยานหลักฐานคดีสิ่งแวดล้อมทางอาญาเพราะถือว่าเหมาะสม สอดคล้องแล้ว ประกอบกับมาตรการต่าง ๆ ของกฎหมายสิ่งแวดล้อมทางอาญา เป็นมาตรการอันมุ่งที่จะป้องปรามผู้ก่อให้เกิดมลพิษ ซึ่งโทษของคดีสิ่งแวดล้อมทางอาญานั้นจะมีโทษสูงถึงขั้นจำคุกผู้ที่กระทำความผิดต่อกฎหมายสิ่งแวดล้อมทางอาญา ดังนั้น มาตรการกฎหมายทางอาญาจึงต้องใช้อย่างระมัดระวังเพื่อที่จะไม่เป็นการกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ และเปรียบเทียบกับกระบวนการพยานหลักฐานคดีสิ่งแวดล้อมทางแพ่งของต่างประเทศ เพื่อให้ได้มาซึ่งกระบวนการ

พยานหลักฐานคดีสิ่งแวดล้อมทางแพ่งที่เหมาะสม สอดคล้อง และเชื่อประโยชน์ต่อการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมทางแพ่งในศาลยุติธรรมของไทย

1.4 สมมุติฐานของการวิจัย

คดีสิ่งแวดล้อมเป็นคดีที่มีความละเอียดซับซ้อน การพิสูจน์ถึงความผิดของจำเลยกระทำได้ยาก โจทก์จึงเสียเปรียบในเชิงคดีมาก สมควรปรับกระบวนการพยานหลักฐานโดยการกำหนดภาระการพิสูจน์ให้เป็นหน้าที่ของจำเลย ให้ศาลมีบทบาทในการแสวงหาพยานหลักฐานและให้มีพยานผู้เชี่ยวชาญของศาลเพื่อความเป็นกลาง รวมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการสืบพยานในศาลโดยนาระบบไต่สวนมาใช้มากขึ้น

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviewing)

การวิจัยเอกสารทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ บทความทางวิชาการ ด้วบทกฎหมายต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง ดังนี้

1) ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลวรรณกรรมทางกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการพยานหลักฐานทางแพ่งและทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2) ศึกษาถึงสภาพปัญหาของกระบวนการพยานหลักฐานในปัจจุบันที่นำมาใช้กับคดีสิ่งแวดล้อมทางแพ่งในศาลยุติธรรมว่ามีข้อขัดข้อง ไม่สอดคล้อง และไม่เชื่ออำนวยความสะดวกต่อการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมทางแพ่งในศาลยุติธรรมอย่างไร

3) ศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการพยานหลักฐานที่ใช้กับคดีสิ่งแวดล้อมทางแพ่งในศาลยุติธรรมทั้งในประเทศและต่างประเทศว่ามีข้อดีหรือข้อขัดข้องอย่างไร

วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก ดังนี้

1) หาข้อมูลเกี่ยวกับบุคลากรผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคดีสิ่งแวดล้อมทางแพ่งในศาลยุติธรรม เพื่อจะได้กำหนดว่าควรที่จะสัมภาษณ์บุคลากร ท่านใดบ้าง

2) กำหนดประเด็นในการที่จะสัมภาษณ์บุคลากรดังกล่าว เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

3) ติดต่อไปยังบุคลากรที่กำหนดไว้ เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก

4) ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกบุคลากรดังกล่าว ตามประเด็นที่กำหนดไว้

5) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาประกอบการศึกษาวิจัย

จากนั้นนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาทำการวิเคราะห์เพื่อใช้ในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย และสามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการพยานหลักฐานคดีสิ่งแวดล้อมทางแพ่งในศาลยุติธรรมเพื่อให้เกิดความเหมาะสม สอดคล้อง และเอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมทางแพ่งในศาลยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบถึงปัญหาและอุปสรรค ข้อขัดข้องของกระบวนการพยานหลักฐานคดีสิ่งแวดล้อมทางแพ่งในศาลยุติธรรมปัจจุบันว่าไม่เหมาะสม ไม่สอดคล้อง และไม่เอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมอย่างไร และควรที่จะใช้กระบวนการพยานหลักฐานอย่างไรในการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมทางแพ่งในศาลยุติธรรม

1.6.2 เพื่อเป็นแนวทางในการที่จะนำมาใช้ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและกระบวนการพยานหลักฐานคดีสิ่งแวดล้อมทางแพ่งในศาลยุติธรรมให้เกิดความเหมาะสม สอดคล้อง และเอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมทางแพ่งให้มีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

1.6.3 เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษากฎหมายสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเป็นฐานข้อมูลที่ใช้ในการอ้างอิงของนิสิต นักศึกษา ต่อไป